

OMAKOHTAINEN KERTOMUS JA SEN ARVIOINTI

Artikkelissa esitellään tuttua koulukirjoittamisen tehtävää: omakohtaista kertomusta. Todetaan, että tietyt ominaisuudet (mm. toiminta tai prosessi, yksilöllisyys ja konkreettisuus, kokemuksellisuus ja emotionaalisuus) ovat usein löydettävissä omakohtaisista kertomuksista. Tätä kirjoitustehtävää pidetään edullisena tehtävänä erityisesti kirjoittamisen opetuksen alussa kognitiivisista ja affektiivisista syistä. Omakohtaisten kokemusten kertominen on myös tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen taito. Sen käyttöä ei tulisi siksi rajoittaa vain alemmille luokka-asteille.

1. Johdanto

Tässä esityksessä käsittelen sitä ajattelua, joka on ollut Kansainvälisen kirjoitelmätutkimuksen viidennen tehtävän, omakohtaisen kertomuksen, taustalla. Aluksi esittelen aivan lyhyesti kertomuksen retorista alkuperää ja sen tutkimusta. Tämän jälkeen pohdin kertomuksen opetuksellista ja kasvatuksellista antia ja erittelen kertomuksen olemusta. Lopuksi analysoin tehtäväksiantoa oppilaiden näkökulmasta ja kertomuksen arviointipiirteitä.

2. Kertomuksen lähtökohdista

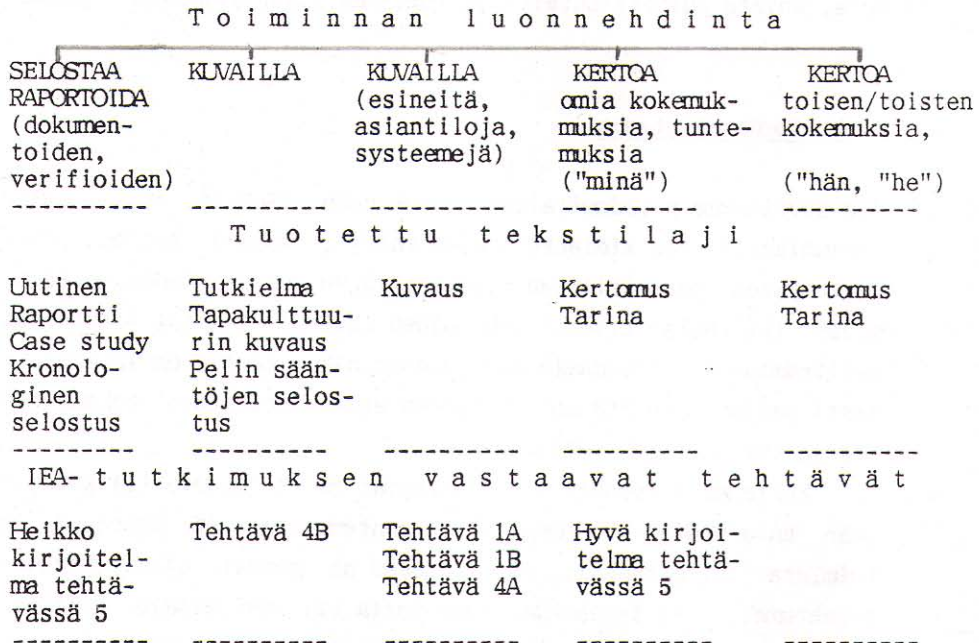
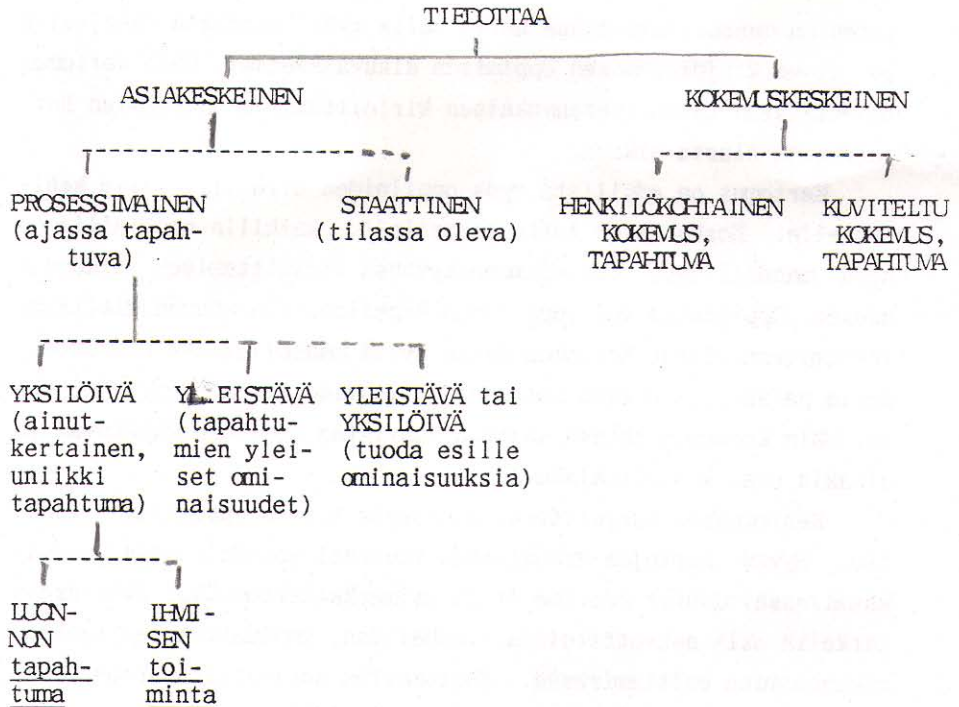
Kertovaa esitystä on esitelty monin tavoin. Aristoteles nimitti draamaksi sellaisia runoja, jotka kuvasivat ihmisten toimintaa, ja hän oli erittäin kiinnostunut myös runojen rakenteesta ja juonen kehittelystä. Rooman ajan kouluissa ja keskiajalla puhe- ja kirjoitusharjoituksiin kuului kertomustaidon harjoittelua; esitettiin omin sanoin runoutteen ja historiaan perustuvia taruja ja tarinoita. Kertominen ja kuvaus olivat olennainen osa julkista puhetta antiikin aikana ja keskiajalla.

Kertomus nousi uudelleen kiinnostuksen kohteeksi erityisesti venäläisen formalistisen koulukunnan parissa. Vladimir Propp julkaisi v. 1928 kansantarinoiden morfologiaa käsittelevän tutkimuksensa, joka ilmestyi englanninkielisenä käännöksenä ensimmäisen kerran tasan kolmekymmentä vuotta myöhemmin. Proppin mukaan kaikkien kansantarinoiden rakenne voidaan ilmaista 31 funktion avulla. Sittenkin ovat mm. Greimas, Labov, Prince ja Rumelhart esittäneet erilaisia kertomuksen rakenteen malleja, joita joskus kutsutaan "kertomuskieliopiksi" (story grammars). Myös monet tyliopin tutkijat ovat analysoineet kertomusten olemusta. Samoin ovat muutamat psykologit ja psykolingvistit olleet kiinnostuneita kertomuksista, mm. siitä miten kertomuksen erilaiset rakenteet vaikuttavat ymmärtämiseen, muistamiseen ja lukijan affektiiviseen reaktioon.

3. Kertomuksen opetuksellinen ja kasvatuksellinen merkitys

Kertomus on todennäköisesti tavallisin tekstilaji lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelussa yläasteelle asti. Monissa maissa sen opetus näkyy perinteellisesti edenneen useiden tapahtumien kronologisesta selostuksesta yhtenäisen tapahtuman kuvaukseen, jolla on selvä alku ja tapahtumapaikka, tapahtumien kehittäminen ja huipennus ja sopiva lopetus. Huomiota on kiinnitetty kuvauksen, dialogin ja toiminnan avulla tapahtuvaan henkilöiden luonnehdintaan. Yleensä ohjeena on ollut käyttää johdonmukaisesti joko minäkertojaa tai ulkopuolista kertojaa. Harvemmin lienee kokeiltu vaativampia kertomustekniikoita kuten esimerkiksi takautumien (flash-back) käyttöä kirjoituksessa.

Opetuksen kannalta on syytä pohtia kertomuksen kasvatuksellista arvoa: miten se edistää oppilaan kognitiivista, affektiivista ja sosiaalista kehitystä. Tiedollisen kasvatuksen kannalta kertomus on edullinen useista syistä. Se on tuttu suullisen esityksen muoto, joten sen käyttö kirjoituksen opetuksessa helpottaa sitä vaativaa ajattelutehtävää ja -urakkaa, jota kirjoittaminen uutena esitysmuotona aiheuttaa. Tekstilajin tuttuuden vuoksi oppilaiden on mahdollista kirjoittaa ymmärrettävä tuotos,

KUVIO 1. Tiedon välittämisen käsitteellinen jäsenys

käsitteellinen jäsenitys niin, että nähdään sen erilaiset ilmene-
mismuodot (selostaa, kuvailla ja kertoa), toiminnasta syntyvät
tekstilajit ja lopuksi se, mihin kohtaan IEA-tutkimuksessa käy-
tetyt tiedotuspainotteiset tehtävät sijoittuvat.

Kansainvälisessä kirjoitelmatutkimuksessa oli tehtävänä 5
omakohtainen kertomus. Tälle tehtävälle on tyypillistä, että
kirjoittaja on osallisena johonkin, tavallisesti monimutkaiseen
tapahtumaan ja esittää sen lukijalle omasta näkökulmastaan.
Tällöin pyritään tavallisesti siihen, että niin itse tapahtuma
kuin kirjoittajan luoma vaikutelma välittyvät lukijalle ja että
ne mikäli mahdollista saisivat aikaan aiotun vaikutelman.

5. Tehtävän kehittäminen

Omakohtainen kertomus valittiin tekstilajin tuttuuden vuoksi
yhtenä ensimmäisistä tehtävätyypeistä kokeiltavaksi. Sitä pidet-
tiin sopivana A-perusjoukolle, missä sen oletettiin olevan pää-
asiallinen kirjoittamisen laji. Sitä pidettiin vielä yleisesti
perusjoukko B:n opetussuunnitelmaan kuuluvana joskin muunnetussa
muodossa. Tehtävää kehiteltäessä nousi esiin joukko kysymyksiä:
a) käytettäisiinkö yhtä teemaa tai aihetta vai useampia valin-
naisia teemoja, b) mikä olisi sopiva fiktiivisyyden aste ja c)
miten tehtävä muotoillaan ja kertomuksen virike annetaan oppi-
laille. Asiasta keskusteltaessa päädyttiin siihen tulokseen,
että lopullisessa tutkimuksessa oppilaille annettaisiin useita
valinnaisia aiheita, mutta esikoevaiheessa oppilaat eivät saisi
valita aihetta, koska kutakin aihetta olisi kokeiltava. Usean
aiheen esittäminen oli luontevaa, koska näin meneteltiin useissa
kokeiluun osallistuvissa maissa normaalistikin. Monen aiheen
joukosta oletettiin oppilaiden varmimmin löytävän itseään kos-
kettavan aihepiirin. Teemat, jotka valittiin, käsitelivät usei-
ta erilaisia kysymyksiä kuten esimerkiksi toiminnan seurausten
ymmärtämistä, ystäväystymistä, muiden ymmärtämistä, onnistumisen
elämyksiä, vähäisiä vastoinkäymisiä ja muita vastaavanlaisia
tilanteita, joissa oli mahdollista yhdistää pohdintaa kertovaan
tyyliin. Valitut teemat osoittautuivat tasaisiksi keskenään.

Uuden-Seelannin kansallinen komitea herätti kysymyksen kirjoituksen fiktiivisyydestä, siitä olisiko tarpeen liittää ohjeisiin kehotus siitä, että kertomuksen tulee olla tosi. Esikokeissa kokeiltiin sekä vaatimusta todenperäisyydestä että mahdollisuutta kertoa tapahtumasta, joka olisi voinut tapahtua oppilaalle. Tulokset osoittivat, että kummassakin tapauksessa oli mahdoton sanoa, oliko tarina keksitty vai ei. Erityisesti perusjoukossa A esiintyi joitakin poikkeustapauksia, joissa oppilaat kertoivat televisiossa näkemäänsä tarinoita. Tämän vuoksi kysymystä todenperäisyydestä ei ollenkaan mainita tehtävässä.

Kolmas kysymys, virikkeen laatua koskeva, osoittautui kaikkein ongelmallisemmaksi. Tavallinen tapa on käyttää kirjoitelman otsikkona väitelausetta esimerkiksi "Onnistuin lopultakin", tai ainakin käyttää sitä aiheen antamiseen. Kuitenkin muutamien kokemukset ja tutkimukset ovat osoittaneet, että virikkeenä olisi ehkä tehokkaampaa käyttää sellaista temaattista viittausta kuin kertomuksen viimeistä lausetta. Tällöin oppilaiden tehtävänä on laatia kertomus, joka päättyy esitettyyn lauseeseen.

Molempia muunnelmia kokeiltiin sekä Suomessa että Uudessa-Seelannissa ja oppilaiden reaktiot merkittiin muistiin. Monissa luokissa mahdollisuus lähteä liikkeelle kirjoitustapahtumaan kertomuksen viimeisen lauseen pohjalta koettiin kiinnostavana ja haasteita tarjoavana. Esikoetuloksia pohdittaessa jotkut arvioijat olivatkin sitä mieltä, että tämä virike tuotti parempia kertomuksia. Koska joissakin maissa oppilaat olivat haluttomia suorittamaan tehtävää, joka oli heille aivan outo, päädyttiin käyttämään tehtävän tavanomaisempaa versiota eli otsikkoja. Tässä yhteydessä esitetään kuitenkin myös esikoevaiheen kiintoisaksi osoittautunut muunnelma, joka oli seuraavanlainen:

Tehtävä 5a

Alla on joukko virkeitä, joihin jokin kertomus voisi päättyä. Valitse yksi niistä ja kirjoita itsestäsi sellainen totuudenmukainen kertomus, joka päättyy juuri siihen lauseeseen. Anna sille sopiva otsikko.

Kertomuksesi tulisi olla vähintään yhden sivun mittainen. Se arvostellaan sen mukaan, miten johdonmukaisesti se etenee; miten käytät yksityiskohtia esittääksesi lukijalle, mitä tapah-

tui, mitä näit tai teit ja miltä sinusta tuntui; miten hyvin liität lauseet ja virkkeet toisiinsa. Huomiota kiinnitetään myös oikeinkirjoitukseen ja kirjoitustekniikkaan. Kun olet saanut kertomuksesi valmiiksi, älä kirjoita sitä puhtaaksi, vaan tee korjauksesi sulkuihin niiden sanojen tai sanontojen yläpuolelle, jotka haluat muuttaa.

1. Ja sitten tulin kotiin hyvin väsyneenä, mutta tyytyväisenä; olin toiminut oikein.
2. Ja näin opin huomaamaan, miltä toisesta tuntui.
3. Vasta kun saavuin kotiin, lakkasin olemasta peloissani.
4. Menin nukkumaan ajatellen, että tämä oli ollut elämäni onnellisin päivä.
5. Tajusin, että hän ei loppujen lopuksi ollutkaan mikään paha ihminen; meistä tulisi hyvät ystävät.
6. Päivän loputtua tiesin, että toiveeni (vaihtoehto: unelmani) oli toteutunut.

Tehtävä 5:n lopullinen tehtävänanto oli seuraava:

Alla on joukko kertomuksen aiheita. Valitse niistä yksi ja kirjoita siitä kertomus, jossa kuvaat tapahtumaa, joka on tapahtunut tai olisi voinut tapahtua sinulle. Voit muuttaa otsikkoa omia kokemuksiasi vastaavaksi, jos haluat.

Kertomuksesi arvostellaan sen perusteella, kuinka hyvä se on tarinana, kuinka elävästi ja tarkasti kuvaat tilanteita, ihmisiä, tapahtumia ja omia tunteitasi ja kuinka mielenkiintoiselta tarina lukijasta vaikuttaa.

Kun olet saanut kertomuksesi valmiiksi, älä kirjoita sitä puhtaaksi, vaan tee korjauksesi sulkuihin niiden sanojen tai sanontojen yläpuolelle, jotka haluat muuttaa.

1. Tein vaikean päätöksen
2. Onnistuin - vihdoinkin!
3. Tein hyvän työn
4. Unelmani toteutui
5. Kohtasin uuden ystävän
6. Pelottavin kokemukseni
7. Opin ymmärtämään toistenkin tunteita

Sinulla on 85 minuuttia aikaa.

Hyvä oppilas, joka saa tukevan otteen tehtävästä, käy läpi kirjoitustilanteen keskeiset osatekijät. Tutkimusten mukaan itsekysely on tässä tehokas menetelmä. Seuraavassa on yksi mahdollinen analyysimalli (systeemin on kehittänyt IEA-tutkimuksen johtoryhmän italialainen jäsen, tri Pietro Lucisano, 1987).

Mitä/miten minun odotetaan kirjoittavan?	Kertomus	Tekstilaji/genre
Mistä minun pitää kirjoittaa?	Tapahtumasta, joka on sattunut tai olisi voinut sattua minulle (annettujen aiheiden rajoissa)	Sisältö
Kenelle minun pitäisi osoittaa kirjoitukseni?	Ei määritelty; luultavasti tuntematon arvioitsija (+ opettaja)	Vastaanottaja
Miksi minun pitää kirjoittaa (mihin tulee pyrkiä)?	Ei tarkasti määritelty; luultavasti ilmaista kokemuksiani ja osoittaa kirjoittajankykyjäni	Tarkoitus
Millä perusteella kirjoitukseni arvostellaan?	Sen perusteella kuinka hyvä se on tarinana, kuinka elävästi ja tarkasti kuvaan tilanteita, ihmisiä, tapahtumia ja tilanteita; kuinka kiinnostava kertomukseni on	Arviointiperusteet
Paljonko aikaa minulla on?	85 minuuttia	Suoritus-aika

6. Kertomuksen arvioinnista

Kansainvälisessä kirjoitelmatutkimuksessa käytettiin kertomuksen arviointiin seuraavaa arviointikehikkoa.

TEHTÄVÄ 5 Osakohtainen kertomus

- A. SISÄLIÖN LAATU JA LIIKKUMA-ALA. Kiinnitä huomiota siihen, miten hyvin kirjoittaja on selviytynyt tehtävän vaatimuksista käyttäen kerrontaa tukemaan yleistystä.

1. Valitun sisällön tarkoituksellisuus. Selostettujen tapahtumien tulisi vaikuttaa kirjoittajalle merkittävältä tapahtumasarjalta valitun aiheen tai otsikon rajoissa. Merkittävyyden tulisi olla ilmeistä, vaikka kertomus sinänsä vaikuttaisi aikuisesta vähäpätöiseltä. Kiinnitä huomiota myös siihen, yhdistääkö oppilas selkeästi kerroksen ja yleistyksen.
 2. Henkilöiden, tapahtumien ja tunteiden esittäminen tarkoittaa henkilöiden kuvaamista, tapahtumien esittämistä sekä kirjoittajan omien ja (jos tarpeen) muiden henkilöiden tunteiden kuvauksen syvällisyyttä. Älä kuitenkaan yritä laskea em. tekijöitä yhteen, vaan pidä ne vain mielessäsi arvioinnin aikana.
- B. SISÄLLÖN JÄSENITYNEISYYS JA ESITYSTAPA. Arvioi, miten hyvin kertomusta on kehitelty ja jäsenelty. Älä kuitenkaan unohda, että tarkistamiseen oli vain vähän aikaa. Kiinnitä myös huomiota seuraaviin rakennepiirteisiin.
1. Kertomuksen kokonaisrakenne. Arvioi kirjoittajan taitoa rakentaa jännitteinen kokonaisuus: onko kertomuksessa osuva johdattelu, huippu ja loppuratkaisu. Pelkkä tapahtumien luettelo aikajärjestyksessä ei riitä.
 2. Yksityiskohtien tarkoituksellisuus ja hallinta. Kiinnitä huomiota kertomuksen osatekijöiden kehittelyyn: ovatko valitut yksityiskohdat tarkoituksellisia kerroksen eri vaiheissa? Viitataan tärkeisiin yksityiskohtiin, esim. ajankulkuun? Onko tapahtumien järjestys selvästi havaittavissa?
- C. SÄVY JA TYYLI. Arvioi, miten hyvin kertomuksen tunnelma vastaa kirjoittajan tarkoitusta ja tapahtumia, joita hän kuvaa (esim. pelottavan kokemuksen kuvauksen pitäisi herättää pelon tai jännityksen tunnetta lukijassa.) Kiinnitä huomiota myös seuraaviin tyylin ominaisuuksiin.
1. Sävyn valinta ja johdonmukaisuus. Arvioi, kuinka hyvin kirjoittajan valitsema tyyli tai tunnelma sopii aiheeseen ja kuinka hyvin kirjoittaja pystyy ylläpitämään valitsemaansa sävyä.
 2. Sanojen, lauseiden, lauserakenteiden ja ilmaisukeinojen valinta. Kuinka hyvin oppilas käyttää erilaisia kielellisiä rakenteita sanoista laajempiin ilmaisukeinoihin, kuten vuoropuheluun?
- D. ARVIOIJAN VAIKUTEIMA. Arvioi kirjoittelun kiinnostavuutta ja sitä, tunnetko saavasi yhteyden kirjoittajaan henkilönä.

Seuraavassa on kommentoitu joidenkin maamerkkiaineiden hyviä ja heikkoja puolia.

005 1 049

Kokonaisvaikutelma 5 Tein vaikean päätöksen

Nyt olen sen sitten päättänyt, enkä mieltäni muuta. Kirjoitan aineen aiheesta "Tein vaikean päätöksen"

Kun ajattelen elämäni, mitä olen tehnyt, muistui mieleeni vain pieniä pätkiä erilaisista tapahtumista. Unelmia minulla on ollut vaikka muille jakaa, ja olen usein saanut ne toteutetuksikin. Olen pelännyt sairauksia, sotaa, koulua, hiiriä ja naapurin haukkuvaa koiraa. Peloistani olen kuitenkin jo yhden aineen kirjoittanut ja suurin unelmani; tulevaisuus pienessä punaisessa mökissä, ympärillä lauma parkuvia lapsia ja rakas aviomies, on vielä toteutumatta.

Siispä unelmistani ja peloistani en aikonut kirjoittaa, vaan tähyilin muita otsikoita. Minua harmitti, kun toisilla jo kynä sauhusi pitkin paperin pintaa. Tässäkö menisi koko 85 minuuttia miettiessä nimeä aineelle. Jotain piti tehdä. Tämän aamun hyvä työ oli sconesien leipominen, mutta enpä olisi varmaankaan muuta keksinyt kirjoittaa, kuin niiden reseptin.

Ystäviä minulla on lukuisia. Tietysti vain muutama ystävä on "ylitse muiden" mutta yhdenkään tapaamista en muista niin hyvin, että siitä pystyisi keksimään mielenkiintoisen aineen. Elokuvis- sa usein joku henkilö kertoo: "En ikinä unohda sitä päivää, kun kohtasin ensimmäisen kerran sen ja sen." Minä unohdan ikävä kyllä.

Olipa aineen otsikon valitseminen vaikeaa. Kohta X-kaupungissa joku arvossa arvaamattomassa oleva henkilö analysoi mielenlaatuani. "Hieman yksinkertainen ihmiseksi" Mutta minä istun täällä onnellisena, sillä sainhan vihdoinkin tehtyä vaikean päätöksen. Kirjoitin siis aineen aiheesta "Tein vaikean päätöksen". Kohta tunti on loppuillaan ja kaveritkin jo lopettavat kirjoittamis-iaan. A. kyselee takanasi miten jotkut sanat kirjoitetaan, yhteen vai erikseen. Se on A:n "vaikea päätös". Nyt en sitten viitsikään vaivata enää päätäni, vaan lopetan tähän.

Kertomuksella on monia ansioita. Kirjoittaja valitsee aiheekseen "Tein vaikean päätöksen" ja sijoittaa sen omaan kirjoittamistilanteeseensa. Hänen oli vaikea päättää, mistä annetuista aiheista kirjoittaa: hän käy kohta kohdalta läpi muutkin aiheet sijoittaen ne omakohtaisiin kokemuksiinsa ja osoittaa, ettei niistä olisi syntynyt kunnan kertomusta. Tilanneanalyysi viedään

loppuun asti, kun kirjoittaja kommentoi luokkatoverinsa vaikeaa oikeinkirjoitusta koskevaa päätöstä ja arvuuttelee kirjoitelman arvioitsijan reagoiteja. Kirjoitelman sisältö on näin ollen omaperäinen.

Myös kertomuksen rakenne on onnistunut. Kertomus alkaa iskevästi ja tapahtumat esitetään sopivassa järjestyksessä. Kertomuksessa on selvä huipennus, kun kirjoittaja alkaa hermostua päättämättömyyteensä ja huolestuu ajan kulumisesta. Lopetuksessa palataan kertomuksen teemaan ja niin kehä sulkeutuu.

Kertomuksen humoristinen sävy säilyy johdonmukaisesti alusta loppuun. Lauserakenne vaihtelee tarpeen mukaan lyhyistä iskevistä lauseista monipolvisiin virkkeisiin. Myös sananvalinta on enimmäkseen osuvaa ja sanasto on monipuolista.

003 1 051

Kokonaisvaikutelma 3 Pelottavin kokemukseni

Viime syksynä olin kahden ystäväni kanssa läheisellä työmaalla. Ystäväni nimet ovat S. ja J., jotka ovat minua vain vähän nuorempia. Menimme siis työmaalle. Meillä oli mukana taskulamput ja niillä me valaisimme autiota työmaata, siellä ei ollut ketään. Yhtäkkiä näimme varjon liikahdavan pimeässä. Minua pelotti, koska emme tienneet oliko siellä sittenkään ketään. Rohkaisin itseni ajattelemalla, että vaikka siellä olisikin joku hän ei varmasti tekisi meille mitään, mutta minua kalvoi epäily. Jatkoimme hiljaa ja varovasti matkaa. Tulimme erikokoisten kaapeli kelojen luokse. Silloin näimme sen. Pienen valonkajastuksen. Se tuli betonilaattojen takaa, siellä oli joku! Sydämeni alkoi jyskyttää, kuten varmasti toistenkin. Sitten valo nousi, sen valossa näimme oranssipukuisen miehen. Hän tutki betonia, jonka takana hän oli, kumarassa käyttäen varmasti jotakin työkalua. Vähän ajan kuluttua hän kyykistyi betonimöhkäleen taakse, jolloin emme nähneet kuin hänen valonsa kajastuksen. Hän oli poissa näkyvistämme ainakin viisi minuuttia. Sitten hän taas nousi ja me oletimme, että hän taas kohta laskeutuisi näkyvistämme, mutta hän lähtikin toisen betoni pilarin luo ja päästyään sen luokse hän kyykistyi taas sen taakse. Lähdimme katsomaan. Lähestyimme häntä erään suuren rakennuksen suojassa. Rakennuksessa oli pitkän käytävän suu avoinna ja sieltä kuulimme monen miehen matalaa keskustelua. Kuuntelimme sitä vain vähän aikaa ja sitten jatkoimme matkaa. Tulin melkein kymmenen metriä ennen kavereita talon kulmalle enkä nähnyt enää valonkajastusta enkä miestäkään. Kävelin talon kulmalta vielä viitisen metriä, kun yhtäkkiä näin miehen hän oli vain muutaman metrin päässä minusta. Jähmetyin säikähdyksestä enkä liikkunut pariin sekuntiin. Sitten mies rupesi nousemaan ja silloin lähdin liikkeelle. Juoksimme täyttä vauhtia ainakin viidenkymmenen metrin päähän. Sitten palasimme kotiin.

Tämä kertomus vaikuttaa keskeneräiseltä. Kertomus alkaa asiannu-
kaisesti ja siinä kuvataan kirjoittajan ja hänen tovereittensa
'seikkailua' pimeällä rakennustyömaalla. Kertomus ei kuitenkaan
ole pelkkä kronologinen raportti tapahtumista, vaan kirjoittaja
luo varsin hyvin jännityksen tunnelmaa pitkällä episodien ku-
vauksella. Kertomuksen puutteena voidaan pitää huipennuksen
heikkoa toteutusta ja lyhyttä töksähtävää lopetusta.

Kertomuksen sävy ja tyyli on johdonmukainen. Lauserakenne
vaihtelee sopivasti ajatusten ja tilanteen mukaisesti ja sanas-
tokin on varsin vaihtelevaa.

001 1 052

Kokonaisvaikutelma 1 Onnistuin - lopulta

Joka ilta kun meillä on ollut läksyjä jotkut niistä ovat
olleet vähän vaikeita mutta useimmat aika helppoja. Useampana
iltana en välittänyt läksyistä kunnes tässä yhtenä iltana koska
meillä oli video leffa, jonka halusin nähdä mutta äitini sanoi
että minun oli tehtävä ensin läksyt, ja meillä olikin niitä
paljon ja tiedän että niissä menisi paljon aikaa ja minun olisi
mentävä nukkumaan jos en saisi niitä tehtyä. Niin menin ylös
makuuhuoneeseeni aloittaakseni matikasta koska sitä ei ollut
paljon. Varmaankin meni noin tunti kaikkeen matikkaan ja kun
sain ne aloitin englannin, meillä oli noin neljä, tai, viisi
aihetta joista kirjoittaa, ensimmäiseen meni noin 30 min seuraav-
at kaksi olivat noin kolme sivua pitkiä niihin meni noin tunti
niiden kahden lopettamiseen, neljänteen meni noin 20 min koska
se oli noin yksi sivu ja vähän päälle. Kun aloitan viimeisen
minun oli odotettava noin 10 min ennenkuin aloitin koska unoh-
din mistä se oli minulta meni noin kaksi tuntia sen lopettami-
seen koska pysähtelin. Kun lopulta pääsin loppuun menin ja
katsoin sen videon, jonka halusin katsoa.

Tämä kertomus on lähinnä kronologinen toiminnan kuvaus: miten
kirjoittaja sai vaativat kotiläksynsä tehdyksi ja näin pääsi
katselemaan haluamaansa videoelokuvaa. Kirjoituksessa on sopivia
tarinan aineksia: päähenkilöllä on selvä tavoite, jonka saavut-
tamiseksi on raivattava pois erilaisia esteitä. Kuitenkin läksy-
jen lukemisen loppuunsaattaminen edellytyksenä videon katselemi-
seen on varsin triviaali aihevalinta teemasta "Onnistuin vih-
doinkin". Sisällössä on näin ollen parantamisen varaa. Kerto-
muksesta puuttuu myös huipennus. Kuitenkin kirjoituksen rakenne

on sen paras ominaisuus (heijastaen sitä tosiasiaa, että tarina on tuttu tekstilaji). Sen laatua olisi myös parantanut, jos kirjoittaja olisi lopussa esittänyt toiminnan arvion (esim. Video oli tosi hyvä. Kyllä kannatti lukea läksyt, vaikka siihen menikin niin paljon aikaa.).

Kertomuksen kielellisessä toteutuksessa on puutteita: kieli muistuttaa liiaksi puhekieleen - mutta ei kirjoitukseen - sopivaa kielimuotoa (erityisesti lausejako ja viittaussuhteiden epämääräisyys). Sanavarasto on suppea.

005 3 055
Rakenne 5

Onnistuin vihdoinkin

Jokaisella ihmisellä on tavoitteita, - saavutuksia, joihin he pyrkivät. Minulla tällainen oli puolivoltti.

Olin monesti yrittänyt puolivolttia. Koskaan en ollut onnistunut. Olin päässyt hyvin vauhtiin, asettanut kädet kohdalteen ja ponnistanut mutta aina olin mätkähtänyt selälleni. Yritin taas uudelleen. Otin vauhtia, asetin kädet, ponnistin ja mätkähdin selälleni. Näin yritin kerran toisensa jälkeen.

Vähitellen aloin ymmärtää, mikä oli vikana. En saanut selkää tarpeeksi notkolle. Kun tulin alas, jalat olivat melkein lattian suuntaisina enkä päässyt jaloilleni. Kun ymmärsin tämän niin ajattelin: "Paljon ei puutu. Yritystä vain. Kyllä se tästä vielä onnistuu." Näin ajattelin ja koko ajan ajatus vahvistui. Lopulta se kypsyi päätökseksi. Yrittäisin siihen asti, kunnes onnistuisin.

Tällaisiin ajatuksiin lähdin taas kerran urheiluhalleja kohti. Vaihdoin vaatteeni pukuhuoneessa ja kävelin voimistelusaliiin. Otin vauhtia ja ponnistin. Jalkani osuivat maahan mutta läiskähdin istualleni. Hieman pettyneenä kävelin salin toiseen päähän. Otin taas vauhtia ja yritin mutta tällä kertaa läjähdin selälleni. Mutta eiköhän puolivoltti vielä onnistuisi!

Näin harjoittelin taas seuraavana päivänä ja seuraavana. Ja seuraavana. Joka päivä harjoittelin puolisentuntia. Kerta kerralta tulokset paranivat. Kerran pääsin alas kyykkyyntä. Tunsin koko ajan tulosten parantuvan. Tulin yhä päättäväisemmäksi. Kyllä se vielä onnistuisi!

Taas kerran lähdin harjoittelemaan. Saapuessani voimistelusaliiin tunsin itseni täysin itsevarmaksi. Lähdin vauhtiin. Kumarruin alaspäin. Asetin kädet lattiaan. Ponnistin. Tulin alas melkein pystysuoraan. Mutta ei. Jalat pettivät alta.

Kävelin salin päähän. Nyt sen oli onnistuttava! Otin vauhtia päättäväisenä. Ponnistin. Seurasin viimeiseen vaiheeseen silmilläni valitsemaani kiintopistettä kanveesissa. Tulin suorana alas. Seisoin hetken paikallani. Se onnistui! Hyppäsin ilokseni ilmaan. Se onnistui!

Kokeilin vielä muutaman kerran. Se onnistui yhä tyylikkäämmiin. Lähdin kotiin.

Illalla ajattelin kulunutta päivää. Se oli ollut todella

iloa täynnä. Se oli ollut mahtava päivä.

Kertomus alkaa yleisellä toteamuksella, että ihmisillä on erilaisia tavoitteita, ja esittää kirjoittajan oman tavoitteen: taidon tehdä puolivoltti. Tämän jälkeen kirjoittaja kertoo yksityiskohtaisesti epäonnistuneista yrityksistään. Sitten hän kuvaa, miten hän alkoi tajuta, missä vika oli ja kuvaa virhettä mainitsemalla sen yksityiskohtia. Virheen pienuuden tajuaminen johtaa päätökseen yrittää, kunnes puolivoltti onnistuu. Sen jälkeen kuvataan kolmessa kappaleessa uusia yrityksiä ja kerrotaan missä kohdin ne epäonnistuivat. Kirjoittaja kuvaa myös omia tuntemuksiaan. Lopulta onnistunutta suoritusta kuvataan havainnollisesti. Tämän jälkeen kirjoittaja kuvaa suorituksensa varmistumista. Lopuksi kirjoittaja ajattelee päivän tapahtumia ja ilmaisee ilonsa onnistuttuaan lopulta.

Tällä kirjoittajalla on selvästi kyky kertoa tarina. Kertomus on rakennettu erittäin hyvin. Kirjoittaja kertoo aluksi tavoitteestaan oppia tekemään puolivolttin ja toistuvista epäonnistuneista yrityksistään. Kirjoittaja luo taitavasti kasvavaa jännitystä kuvaamalla oman päättäväisyytensä kasvua ja omia tunnelmiaan. Jännitys laukeaa, kun puolivoltti lopulta onnistuu. Kertomuksen lopussa on siihen hyvin sopiva arviointijakso.

Rakenteen ansioita täydentää asiainmukainen sisältö ja hyvä kieliäsu. Kirjoittaja käyttää taitavasti vaihtelevaa lauserakennetta ja sanastoa mielialojen ja tapahtumien kuvaamiseen.

001 3 058

Rakenne 1

Pelästyin eniten ollessamme rakennuksella ja olin kiipeämässä ylös ja lankku katkesi ja olin tipahtamaisillani ja tartuin kiinni rakennustelineisiin.

Ja toisen kerran säpsähdin, kun olin isän kanssa kalassa ja olin heittänyt vapani lähelle kiviä ja karppi melkein vetäisi minut veden alle ja isä heti tarrasi tukkaani ja veti minut ylös.

Ja toinen oli kun katkaisin käsivarteni.

Ja toinen oli kun putosin portaista banaanin kuoren takia ja silmäni vieressä on haava joka on parantunut.

Ja toinen kun juoksin ja kaaduin ja ruosteinen raudan kappale iskeytyi kasvoihini ja arpi on vielä siinä ja en mennyt kotiin koska siihen koski ja illalla kun menin kotiin olin kippurassa koska koski vähän ja menin sänkyyn levätäkseni vähän

ja vähän ajan kuluttua menin sinne keittiöön kävelemään ja olin kyllästynyt ja istuin enkä voinut jatkaa silleen.

Menin huoneeseeni ja nukahdin ja aamulla ystävät kertoivat hänelle ja hän alkoi kutsua minua ja hän halusi viedä minut sairaalaan mutta se oli jo parantunut ja hän käski minun olla varovaisempi seuraavalla kerralla.

Tämä on lähinnä luettelomainen kertomuksen luonnos. Sen rakenne on arvioitu kovin heikoksi. Tämä johtuu siitä, että kirjoittaja mainitsee pelottavimman kokemuksensa heti aluksi eikä tarkemmin kuvaa kokemustaan. Sen sijaan kirjoittaja mainitsee lyhyesti erilaisia pelkotilanteita ja kuvaa lopulta yksityiskohtaisesti kaatumistaan ja ruosteisen raudan kappaleen aiheuttamia vammoja ja ongelmia kotona. Luonnoksesta voisi saada asianmukaisen kertomuksen esimerkiksi niin, että kirjoittaja mainitsisi aluksi, että hänellä on ollut useita pelkoa aiheuttaneita tilanteita ja kertoisi niistä lyhyesti yhdessä kappaleessa. Tämä johdattaisi rakennustyömaalla tapahtuneeseen täpärään pelastumiseen, jota kuvattaisiin riittävän tarkasti mukaanlukien kirjoittajan pelon tuntemuksia.

Tyyli on puutteellista: useat yhden lauseen kappaleet alkavat ilmaisulla "ja toinen". Myös lauserakenteessa on puutteita: erityisesti haittaa jatkuva lauseiden rinnastaminen puhekielenomaisesti ja konjunktion avulla, sen sijaan että kirjoittaja jakaisi sanottavansa erillisiksi lauseiksi.

7. Muutama lopputoteamus

Olen edellä esittänyt muutamia näkökohtia kertomuksen kirjoittamisesta ja arvioinnista. Julkaisun luonteen ja tilanrajoitusten takia olen joutunut jättämään monet seikat viitteenomaiselle tasolle ja jättämään käsittelyn ulkopuolelle monet muut näkökohdat. Kuitenkin lienee käynyt ilmi, että kertomus on ansiokas ja mielenkiintoinen kirjoitustehtävä, jonka eri muunnelmat soveltuvat aloittelevasta kirjoittajasta ammattikirjoittajaan.

LÄHTEET

- Gorman, T.P. & Purves, A.C. (eds.) 1987. The international writing tasks and scoring scales. International study of achievement in written composition 1. Oxford: Pergamon Press, (painossa).
- Lucisano, P. 1987. Task analyses of writing tasks. Appendix B. Teoksessa Gorman, T.P. & Purves, A.C. (eds.) The international writing tasks and scoring scales. International study of achievement in written composition 1. Oxford: Pergamon Press, (painossa).
- Schmidt, W. (toim.) 1981. Funktional-kommunikative Sprachbeschreibung: Theoretisch-metodische Grundlegung. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut.
- Price, E. & Takala, S. 1987. Task 5: A personal story. Teoksessa Gorman, T.P. & Purves, A.C. (eds.) The international writing tasks and scoring scales. International study of achievement in written composition 1. Oxford: Pergamon Press, (painossa)
- Werlich, E. 1976. A text grammar of English. Heidelberg: Quelle & Meyer.